

Богдан Йосипович Пташник

28.09.1937 — 22.02.2017

22 лютого 2017 року перестало битися серце Богдана Йосиповича Пташника — видатного українського математика, професора, члена-кореспондента НАН України, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка, почесного доктора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Богдан Йосипович Пташник народився 28 вересня 1937 року в селищі Богородчани Станіславської (нині Івано-Франківської) області. У 1959 році закінчив з відзнакою фізико-математичний факультет Станіславського державного педагогічного інституту, здобувши спеціальність “учитель математики і фізики середньої школи”. Вже у студентські роки він робить перші вагомі кроки у науці. Науково-дослідницька робота третьокурсника Богдана Пташника “Вирощування монокристалів цинку” була відзначена грамотою Оргкомітету міжобласного огляду наукових робіт студентів. Математикою майбутній член-кореспондент НАН України почав серйозно займатися з четвертого курсу під керівництвом В.П. Заровного, учня відомого геометра О.С. Смогоржевського. За роботу “Послаблення умов, що забезпечують виконання в абстрактній групі аксіоми паралельності Евкліда”, виконану у 1959 році, молодого науковця нагороджено грамотою Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР.

Трудову діяльність Б.Й. Пташник розпочав у серпні 1959 року вчителем математики середньої школи у селі Росільна Богородчанського району Станіславської області. У 1961–1963 рр. працював асистентом кафедри математики Станіславського державного

педагогічного інституту. У 1963–1966 рр. навчався в аспірантурі відділу диференціальних рівнянь Інституту математики АН УРСР. Науковим керівником молодого науковця був професор Віталій Якович Скоробогатко. Після закінчення аспірантури у 1966–1969 рр. Б.Й. Пташник працював асистентом кафедри диференціальних рівнянь Львівського державного університету імені Івана Франка. У цьому ж університеті 26 лютого 1968 р. він захистив дисертацію “Задача Валле–Пуссена та деякі крайові задачі для лінійних гіперболічних рівнянь” на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук за спеціальністю “диференціальні та інтегральні рівняння”.

З 1969 року до останнього дня свого життя Б.Й. Пташник працював в установах Академії наук України. У 1969–1972 роках — старший науковий співробітник відділу теорії диференціальних рівнянь Фізико-механічного інституту АН України (м. Львів), з 1973 року — старший науковий співробітник Львівського філіалу відділу математичної фізики Інституту математики АН України (з 1978 року — Інституту прикладних проблем механіки і математики АН України). З 1982 по 1990 рік очолював лабораторію неklasичних задач математичної фізики Інституту прикладних проблем механіки і математики АН України. 4 квітня 1989 р. в Інституті математики АН України (м. Київ) захистив дисертацію “Неklasичні крайові задачі для диференціальних рівнянь із частинними похідними” на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук за спеціальністю “диференціальні рівняння”, а у 1990 році йому присвоєно вчене звання професора. З 1990 року — завідувач відділу математичної фізики та керівник математичного сектора Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України, а з 2003 року — голова секції теоретичних і прикладних проблем математики при Вченій раді цієї наукової установи.

Професор Б.Й. Пташник — автор понад 200 наукових праць з теорії диференціальних рівнянь із частинними похідними, теорії гіллястих ланцюгових дробів та історії математики, зокрема, трьох монографій. Найбільш вагомими, всесвітньо визнаними результатами отриманими ним у теорії рівнянь із частинними похідними. Під його керівництвом успішно захищено 18 кандидатських і 3 докторські дисертації.

Разом із учнями Б.Й. Пташник розробив оригінальні методи дослідження коректності та побудови розв’язків багатьох неklasичних задач для рівнянь і систем рівнянь із частинними похідними, а також для диференціально-операторних рівнянь, зокрема, задач з локальними багатоточковими умовами, з умовами типу умов Діріхле, задач про періодичні та майже періодичні розв’язки, нелокальних крайових та багатоточкових задач. Такі задачі є, взагалі, некоректними, а їх розв’язність у багатьох випадках пов’язана з проблемою малих знаменників. При дослідженні цих задач для гіперболічних, параболічних і безтипних рівнянь та систем рівнянь виникли малі знаменники складної нелінійної структури, оцінювання знизу яких призвело до нових, раніше не розв’язаних, задач метричної теорії чисел. У роботах Б.Й. Пташника встановлено умови існування, єдиності та неперервної залежності від правих частин рівнянь і крайових умов розв’язків наведених задач у різних функціональних просторах, а також побудовано явні формули для розв’язків у вигляді узагальнених рядів Фур’є за системами ортогональних функцій та розроблені алгоритми знаходження наближених розв’язків. На відміну від робіт інших авторів, у роботах професора Б.Й. Пташника не тільки аксіоматично накладаються умови на малі знаменники, що забезпечує розв’язність задачі, але й доводяться твердження метричного характеру про оцінки знизу малих знаменників, з яких впливає од-

нозначна розв'язність задачі для майже всіх (стосовно міри Лебега) векторів, компоненти яких виражаються через параметри області, коефіцієнти рівнянь і крайових умов. Ці дослідження Б.Й. Пташника стали новим етапом розвитку загальної теорії крайових задач, стимулювали розвиток нових аспектів теорії умовно коректних задач і метричної теорії чисел.

Своїми знаннями й досвідом Богдан Йосипович Пташник щедро ділився з молоддю. Упродовж багатьох років він читав спецкурси та керував науковою роботою магістрів, аспірантів і докторантів у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Національному університеті "Львівська політехніка", у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Інституті прикладних проблем механіки та математики ім. Я.С. Підстригача НАН України, був професором Національного університету "Львівська політехніка", керівником Львівського міського семінару з диференціальних рівнянь та загальноінститутського математичного семінару Інституту прикладних проблем механіки та математики ім. Я.С. Підстригача НАН України, членом редколегій провідних математичних журналів "Український математичний журнал", "Математичні методи та фізико-механічні поля", "Математичні студії" та "Карпатські математичні публікації", членом фізико-математичної секції Наукового товариства імені Шевченка, у рамках якої здійснював дослідження з історії математики у Галичині.

Б.Й. Пташник був організатором і натхненником всеукраїнських наукових конференцій "Нові підходи до розв'язування диференціальних рівнянь" (м. Дрогобич) та "Нелінійні проблеми аналізу" (м. Івано-Франківськ). У 2007 р. його обрано почесним доктором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника — навчального закладу, де він робив свої перші кроки у науці. У 1989 р. Б.Й. Пташника обрано членом, а у 2006 р. — дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка. У 2002 р. його обрано академіком Академії наук вищої школи України, у 2003 р. — членом-кореспондентом НАН України.

Багато сил і часу віддавав Б. Й. Пташник науково-організаційній роботі з координації наукових досліджень та підготовки наукових кадрів високої кваліфікації з математики в Західному регіоні України. Починаючи з 1976 року, він був секретарем секції механіки і математики, головою секції математики (1991–2000 рр.), заступником голови секції математики і математичного моделювання (2001–2006 рр.), а з 2007 року — керівником відділення фізико-технічних і математичних наук та керівник секції математики і математичного моделювання Західного наукового центру НАН України та МОН України.

Його життєвий шлях — високий приклад самовідданого служіння рідній землі та науці. Друзі, колеги та учні Богдана Йосиповича Пташника з глибокою вдячністю пам'ятатимуть його яскраву постать, вплив якої на розвиток української науки неможливо переоцінити. Пам'ять про Вченого, Вчителя, Педагога, Українця назавжди залишиться у серцях усіх тих, хто його знав.

П.Б. Васишин, О.Д. Власій, Т.П. Гой, А.В. Загороднюк, Р.А. Заторський, А.І. Казмерчук, М.І. Копач, В.В. Мазуренко, О.В. Махней, Г.П. Малицька, О.Р. Никифорчин, М.М. Осипчук, В.М. Пилипів, І.Я. Савка, М.М. Симолюк, П.В. Філевич, С.В. Шарин.